

et gezegd wor-
meedoen aan
vergif van het
pende trechter
epropt.

op deze eigen-
ng; hij zal de
vermenigvuldi-
manierje ver-
Van Eerbeeks

er dezen „twee-
tist”. Dit woord
op, omdat alles
en omdat de
vergelijking te
alet beschikt”.
dig. Want stel
erbeek dat van
n „De Heilige
rist, maar bij
om de kleur,
waardoor alles
dich. Bij Van
niet om de
de dingen der
lend coloriet.

in geaardheid,
mdat onze tijd
gericht is dan

n modern colo-
modern in een
k een schrijver
meest elemen-
t reeds mee.

n Eerbeek nog
leeling als deze
en enkel hoofd-
llen nu probee-
den” Van Eer-
n juiste naam
hier sferen en

er leidt vanzelf
de zin van dat
nde dingen in
daarachter een
volvoert. Welke

op deze vragen
de persoon in
t locale super-
raditie, die zich
irft. In Hoofd-

Louwrens be-
kje behekt is,
te zeggen, deze
het kent zijn
toert zijn eigen

bed betoog wor-
het laatst be-
et donker naar
Jouk met hem
n den „Zauber-

g en zacht, en
e hand. De at-
on haar lasten
onker; hij had

plaagde hem,
rden? Hij pas-
etzwarte rom-
tekooi had ge-
van zijn vader.

p komt waren
le wal op. En
bewegen, naar
s hang voor de

ordt het avond
beurd in dien
t heet het, dat
geworpen. Het

verzoening tus-
mt en dat die
Is er 'n schip,
ouk zegt: Och,

ners niet. Maar
hypotheek op de
et gauw met
... schrijft mor-
rien m'n groe-

later buurten
ond en zie, nu
s, even geraffi-
sch, maar uit-

n en doelende
clusies.
u. Het was, of
de Vrouw Ka-
chlooze water.

De vlammen
al ingekeerd
acht. Maar in
dag begonnen.
pookschip met
in. Het leek
sschenspel de
onder. De ge-

toe, dat over

de hemel voer? Het was nu enkel gloed. En daar-
achter lag een vreemd heldere oceaan... Dat
is de glazen zee, dacht Abel. En de naar binnen
gekeerde blik van een ziener kwam in zijn oogen."

"De nacht heeft zijn adem over het brandende
schip laten gaan... er zijn diepe paarse plooiën in
de gloeiende zeilen gevallen. — Uw goedheid,
Heer, begint Abel... — Uw goedheid, Heer, is
hemelhoog"... De anderen begrijpen. "De klank
van de psalm vlood traag over het water, wijd
over de velden was het geluid te hooren."

De natuur is bij Van Eerbeek dus niet een zelf-
standige, min of meer indifferente grootheid (zo-
als b.v. in Zola's „La Terre”), waarvan een Fransch
dichter (veel vroeger) zong:

„La nature se rit des souffrances humaines,
Ne contemplant jamais que sa propre
grandeur”...

neen, ze is hier bij Van Eerbeek partij in het
geding, dat onder de menschen wordt gevoerd.
Ze helpt mee om hun gedachtenprocessen vrij te
maken en het heimelijke te openbaren. Wel ver-
raadt ze haar ongenoegzaamheid, doordat ze zich
laat „naasten” door den mensch, die zich een
visie van haar vormt, welke sterk persoonlijk ge-
kleurd is, zoodat de natuur tegelijk den bijge-
loovige tot schrik en den geloovige tot troost kan
worden, maar hierin bevestigt ze de waarheid van
de Schrift, dat de mensch heer is over het ge-
schapene, al was het maar in zijn natuurver-
„beeld”-ing. Sjoerd wil bedriegen en de natuur
komt hem in het gevlij; Abel wil psalmzingen en
de wolken schikken zich op hun tijd wel zoo, dat
het loflied een uitweg vindt. Zie, dit is, naar mijn
meening, een Christelijke wijze van natuur-
beschouwen en natuurgebruik in een roman.
Want in het boek rangschikken de dingen zich
vanzelf zóó, dat ze de superioriteit van de Christe-
lijke natuurvisie boven die van de heidensch-bij-
geloovige demonstreeren: compositie en strekking
blijken ook hier weer twee zijden te zijn van
dezelfde zaak.

Zelden of nooit heb ik een boek gelezen, waarin
het natuurgebeuren zoo organisch in het geheel
is opgenomen en waarin de Christelijke strekking¹⁾
zoo vanzelf van binnen uit zich naar buiten
verwerkelijk. En ze culmineert in een daad van
verzoening en zelfverloochening van een, die de
minste wil zijn, ofschoon hij van nature de meeste
(de vader) is. De alledaagsche, provinciale levens-
werkelijkheid; het stille spel van de natuurdingen
en de geestelijke worsteling van kwaad en goed,
de drie sferen, waarover dit boek zich uitstrekt,
zijn niet alleen nergens te scheiden, maar komen
tegen het slot als in een brandpunt samen. „De
gezichten glansden”. Schippersgezichten, zooals ze
waren, overglansd door van buiten over hen val-
lend licht, zooals dat licht slechts nu en dan is.
Want er staat „het leek een wonder”. Maar met-
een IS het wonder daar... Abels gezicht glanst van
binnen uit en straks ook de gezichten van de
anderen. Het wonder, dat is de „hemelhoog”
goedheid Gods; het wonder, dat is hierna de
glazen zee.

„De klank van de psalm vlood traag over het
water. Wijd over de velden was het geluid te
hooren.”

Zoo verklint dit boek als een harpaccord, dat
zich alzijds voortplant naar het onhoorbare, zoo-
dat ge nog luistert, als het reeds stil geworden is.

En nu wil ik niet meer over „gebreken” spre-
ken, maar liever hopen, dat ik u iets heb kunnen
toonen van de goede schoonheid van dit werk.
Allerlei gedachten verdringen zich nog, maar
we moeten dit stuk besluiten. God zij dank voor
de rijke mogelijkheden van een Christelijke letter-
kunde in Holland, ja het Holland van heden. Dank
zij Zijn „hemelhoog” goedheid.

C. RIJNSDORP.

1) Mijn dankbaarheid geldt hier in de eerste plaats de
zuiverheid van de Christelijke strekking, waartoe ook
behoort, dat de schrijver geen grein apologie méér geeft,
dan hier verantwoord is.

HET BOEK VAN DE WEEK

„Christus' Antwoord op het Communisme.”²⁾

(E. Stanley Jones.)

In zijn boek „Ontredderde Wereld” zegt
de bekende Russisch-Amerikaansche journalist,
Maurice Hindus, dat de bolsjewiki in het
werken voor de gemeenschap, zooals zij dat heb-
ben georganiseerd, een van de voornaamste mid-
delen zien om den godsdienst uit de harten der
menschen te verdrijven. De werkers worden be-
zielt door „het geloof in nieuwe tijden, in een
nieuwe beschaving, in een nieuw geluk en voor
nieuwe menschen — hier op deze aarde, nu en
voor alle stervelingen”. Volgens Hindus is dat
geloof voor hen, die er deel aan hebben, „een
werkelijkheid en een macht, die boven al het

andere uitgaat in hun leven, boven alles wat de
menschheid hun te geven heeft” en hij noemt den
bolsjewistischen veldtocht tegen den godsdienst
„een goed voorbereide poging om er alle beteek-
enis en aantrekkingskracht aan te ontnemen”, „een
uitdaging, zooals de godsdienst nog nooit te be-
antwoorden heeft gehad, in geen enkel land”.

Het „Groot Offensief”, de naam waarmee
de schrijver in een later verschenen werk het
„Vijfjaren-plan” karakteriseert — richtte zich
daarom ook tegen de religie in al haar verschi-
ningsvormen. Alle lichamelijke en geestelijke en-
ergie, waarover de Rus beschikte, moest hij in dienst
stellen van het Plan: de strijd met de aarde om
de schatten die zij bevatte, eischte immers al zijn
krachten op. Wie wilde meehelpen om de nieuwe
wereld te bouwen, moest God verlaten. „De aarde
had hem weder”, hem werd geen vrijheid ge-
geven om nog „aan een hemel te gelooven”.

Evenals Hindus ziet ook Stanley Jones in
het maatschappelijk werk van het bolsjewisme een
grootte bedreiging voor het Christendom. Want
„het communisme kritiseert niet alleen het Chris-
tendom, zooals velen dat in het verleden hebben
gedaan, maar het stelt er een program tegenover,
tot in bijzonderheden uitgewerkt”.

Bij een reis door Rusland is de Amerikaansche
zendeling, wiens werk in Britsch-Indië zooveel
bekendheid heeft verkregen, diep onder den in-
druk gekomen van de kracht, die het commu-
nisme ontwikkelt. Hij heeft daarom gezocht naar
het antwoord op de verkondiging van de bood-
schap der proletarische revolutie, naar de tactiek
die het verder voortdringen van het „marxistisch
atheïsme” zou kunnen verhinderen; het resul-
taat van zijn zoeken deelt hij ons nu mede in een
boek: „Christus' Antwoord op het Communisme”.

Het program van het Russische communisme
heeft, volgens Stanley Jones, over de geheele
wereld een verlangen gewekt naar een nieuw
maatschappelijk systeem, het is voor sommigen
zelfs de uitwerking van een christelijk beginsel:
„de Russische communisten weten op een on-
christelijke wijze iets te bereiken, dat de christe-
nen hadden moeten doen, maar waartoe deze niet
in staat zijn gebleken”. Stanley Jones vergelijkt
de communisten met den zoon uit de gelijkenis,
die weigerde om in den wijngaard van zijn vader
te werken en die toch ging, terwijl de Christenen
hem dikwijls doen denken aan dien anderen zoon,
die beloofde dat hij gaan zou, maar die zijn be-
lofte niet hield. „Want we hebben gezegd, dat wij
in zouden gaan tot het Koninkrijk Gods en het
zouden vestigen op aarde, maar we hebben in
plaats daarvan iets anders gevestigd”. De schrijver
aarzelt zelfs niet om het eigen oordeel over Rus-
land te leggen op de lippen van Christus. Dien
hij langs de Russische wegen ziet trekken om her-
haaldelijk Zijn instemming te betuigen met het-
geen Hem wordt getoond. „Ik denk, dat Hij Zijn
goedkeuring zou hechten aan de poging om een
maatschappij te bouwen, waar geen parasieten
meer zijn, die leven ten koste van de anderen,
zonder zelf te werken of iets te presteeren... aan
het schoolstelsel, waar de kinderen den gehele-
den dag blijven en verzorgd worden, terwijl de
ouders aan 't werk zijn... aan de volksrecht-
bank, waar in een atmosfeer, die vrij is van wette-
lijke haarkloverij, vragen worden beoordeeld naar
billijkheidsgronden... aan het gevangenisstelsel
van de Sovjets, gevangenen zonder muren, son-
der wraakgedachte, zonder brandmerk, waar de
inwoners vrij zijn weg te loopen, als ze dat willen,
maar ze doen het niet... aan een poging, een
maatschappij te stichten die gegrond is op coöpe-
ratie en niet op concurrentie, waar niet het succes
van den een het ongeluk van den ander betee-
kent.... Op „dienzelfden weg” laat hij Christus
straks ook afkeurende oordeelen over Rusland
uitspreken.

Steeds machtiger klinkt het loflied. In vervoe-
ring roept Stanley Jones uit: „Christus is toch
opgestaan! Zijn geest herleeft in de warme liefde
voor alle ontferden, in het geloof aan de eenvou-
digen en ontwikkelden, in het openstellen van de
voorrechten die vroeger slechts voor enkelen be-
stemd waren, voor allen, die werken willen. Ik
had het gevoel, dat dit alles meer te maken had
met den geest van Christus dan de pracht en de
glorie van de gesloten kathedralen”. In een ware
geestesverrukking aanschouwt hij een zwaren
steen, die voor de gesloten deur van een der
gegendelde kerken was gelegd, de gedachte over-
weldigd hem dat die steen misschien genomen was
van het graf van Christus, waardoor het voor
den Gestorvene „gemakkelijker zou zijn om op te
staan uit het graf en terug te keeren tot zijn oors-
pronkelijken geest....”

Heel dat kostelijke program der Sovjets wordt,
volgens den schrijver, uitgevoerd met een over-
tuigingskracht, en een enthousiasme, zooals bijna
nergens op aarde wordt gevonden. De werkers
gelooven met hun heele hart in het ideaal, dat
hen vervult, ze zijn bezielt met een brandend
verlangen om hun taak te volbrengen, zij staan
optimistisch tegenover het leven, de deuren zijn

2) V.g. Prof. Bongers: „De aarde heeft mij weder”, mag en
moet het socialisme van nu zeggen — een ieder zijn vrijheid
latend om ook nog aan een hemel te gelooven.” (Soc. Gids,
1927.)

wijd open, een grootsche toekomst wacht hen, zij
verbreiden met vreugde de blijde boodschap van
het communisme-dat-de-wereld-overwint.

Wellicht rijst nu de vraag, waarom nog weer-
stand moet worden geboden aan een stelsel, dat
„zooveel bevat wat met het christelijk beginsel
in overeenstemming is... dat God misschien ge-
bruikt om het Christendom te wekken tot iets,
dat het in zijn eigen evangelie verwaarloosd heeft.”
Waarom is een verzet noodig, waarom bevorderen
wij niet met alle kracht de komst van de Sovjet-
heerschappij?

Stanley Jones heeft een antwoord op die vragen.
Heel het bolsjewistisch program wordt tenslotte
beheerscht door den geest van een materialistisch-
atheistische wereldbeschouwing. Indien dit atheïs-
me de leiding neemt bij de „verandering der
wereld”, is het met het Christendom gedaan, zul-
len de ooren voortaan gesloten blijven, wanneer
het Evangelie wordt verkondigd. „Ik ben er van
overtuigd”, zegt de schrijver, „dat het Christen-
dom een crisis tegemoet gaat, misschien wel een
beslissende crisis. Zoo niet onze generatie dan
toch op zijn laatst die van onze kinderen zal
te kiezen hebben tusschen het materialistisch-
atheistische communisme en het Koninkrijk Gods
op aarde... Het Koninkrijk van den Atheïstischen
Massamensch en het Koninkrijk Gods staan beide
voor de poort der wereld en kloppen aan. Mis-
schien zal onze generatie moeten beslissen, welke
van die twee zal worden aanvaard”. Wij worden
tot een keuze en tot een krachtig antwoord ge-
dwongen.

Argumenten helpen niet, met redeneeren komen
we niet verder: „Tegenover een radicale bewe-
ging moeten wij een wijzer en beter radicalisme
stellen. Wij moeten iets beters weten te stellen
tegenover het Marxistisch communisme, of wij
worden er door overwonnen”; onze vrijheid kunnen
we slechts behouden door „het scheppen van
een betere samenleving, van een beter
maatschappelijk systeem”. „De eenige
manier hen te verslaan is hen te over-
treffen”.... we moeten ons een programma
weten te veroveren voor een werelddhervorming,
want de toekomst is aan 't systeem dat het meeste
voor de menschheid doet. Tegenover het realisme
van het Marxistisch communisme moeten we een
dieper en meer omvattend realisme zetten, het rea-
lisme van 't Koninkrijk Gods op aarde.”

Het antwoord van Stanley Jones voorziet een
„Christelijk Plan” voor welks samenstelling en
uitvoering „een leger van denkers en werkers
noodzakelijk is”. Er is slechts weinig tijd beschik-
baar: „Als Rusland zijn achterstand inhaalt en
de andere landen voorbij begint te streven (en
dat zal waarschijnlijk binnen tien jaar het geval
zijn), dan zullen velen de oogen opengaan....
Men hoopt in 1937 den levensstandaard te hebben
verdubbeld en wanneer zij met hun tweede vijf-
jarenplan even goed slagen als dat met het eerste
plan het geval is geweest, dan zullen zij hun
doel bereiken. Dan zal hun levensstandaard op
een lijn komen te staan met die van het Westen.
Ik waag het te voorspellen, dat er dan in het
Westen een groote crisis zal ontstaan. Want dat is
een argument, dat alle ontferden zullen verstaan”.

Wie nu onder den indruk van al dien lof over
het maatschappelijk werk der Sovjets en van al
de voorspellingen van de aanstaande overwinning
der wereld door het communisme, verder leest in
het boek van Stanley Jones, zal zich dikwijls af-
vragen of wel steeds dezelfde schrijver aan het
woord is. Want met dezelfde vrijmoedigheid waar-
mede het „Sovjet-werk” wordt geprezen, wordt het
ook veroordeeld. De vrees dat het spoedig de
wereld zal veroveren, wisselt af met de zeker-
heid dat het tengevolge van de eigen gebre-
ken ten onder zal gaan.

„De bolsjewisten”, schrijft Stanley Jones, „heb-
ben het bloed van anderen vergoten, hebben ande-
ren doen lijden om daardoor hun nieuwe samen-
leving te vestigen. Zij veroverden door hun mee-
doogenloosheid gemakkelijk de plaatselijke heer-
schappij in Rusland, maar op hetzelfde
oogenblik vernietigden zij hun moge-
lijkheden voor een veroveren van de
geheele wereld”. Zij hebben „de wraak op-
genomen in hun programma, zij hebben wraak ge-
nomen op de bourgeoisie tot in het tweede ge-
slacht; de kinderen der vroegere bourgeoisie
deelen niet in de rechten en voordeelen van de
kinderen uit het proletariaat, tenzij ze hun ouders
verloochenen.... 'Is dus juist door zijn kwaad-
aardigheid, dat het Russische communisme
betrekkelijk gemakkelijk zijn doel bereikte: allen,
die het niet daarmede eens waren, heeft het een-
voudig opzij gezet. Maar terwijl het daardoor,
althans voor het oogenblik zijn leven in
Rusland zelf gered heeft, heeft het dit in de
overige wereld verloren.” Want wat „de
mensch zaait, dat zal hij ook maaien”: haat wekt
haat, wraak wekt wraak... wie het geweld ge-
bruikt bij de oplossing van een probleem, raakt
dat geweld niet meer kwijt. Middelen verdwijnen
niet bij het gebruik, maar worden opgenomen in
het doel”.

3) Wij spatieeren.

1) De Engelsche titel is: „Christ and Communism”.